

میزان رضایت زناشویی زوج‌های ازدواج دانشجویی دانشگاه پیام نور مرکز همدان

دکتر نصراله عرفانی - عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور

چکیده

این مقاله به بررسی میزان رضایت زناشویی زوج‌های ازدواج دانشجویی دانشگاه پیام نور مرکز همدان با توجه به جنسیت، سن، وضعیت اشتغال، و میزان درآمد آنان پرداخته است. از میان جامعه آماری زوج‌های ازدواج دانشجویی دانشگاه پیام نور مرکز همدان، نمونه‌ای به حجم ۸۶ زوج به روش نمونه‌گیری تصادفی منظم انتخاب شدند و به پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ پاسخ گفتند. داده‌ها با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی، آزمون آماری مربع کای، آزمون t برای گروه‌های مستقل و تحلیل واریانس یک‌طرفه به وسیله نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد.

نتایج بیانگر آن است که رضایت زناشویی هیچ یک از زوجها در حد خیلی کم یا خیلی زیاد نیست، بلکه بیشتر در حد متوسط است. همچنین نتایج نشان داد بین میزان رضایت زناشویی زوج‌های ازدواج دانشجویی تفاوت معنی‌داری مشاهده می‌شود. به نحوی که میزان رضایت زناشویی افراد به ترتیب در حد متوسط، زیاد و کم است. در ضمن نتایج نشان دادند که میانگین رضایت زناشویی دانشجویان با توجه به جنسیت، گروه سنی، وضعیت اشتغال، و سطوح درآمد آنها تفاوت معنی‌داری ندارد.

کلید واژه‌ها: رضایت زناشویی، جنسیت، سن، اشتغال، درآمد

مقدمه

ازدواج یک سنت دیرینه اجتماعی است که از زمان‌های بسیار قدیم، بلکه از آغاز زندگی بشر مرسوم بوده است. این امر یکی از مهمترین وقایع زندگی انسان است که نه تنها در سلامت جسمی، روانی و اجتماعی فرد موثر است، بلکه در ورود او به مرحله بزرگسالی نقش اساسی بازی می‌کند. هر چند قبل از پیمان زناشویی، میزان تحصیلات و شغل و موقعیت اجتماعی، معیارهای مهمی در انتخاب همسر به شمار می‌آیند، لیکن در این میان، زندگی زناشویی، حوزه‌ای است که از طریق صمیمیت و احساس تعهد دو نفر نسبت به یکدیگر، می‌تواند تاثیر مستقیمی بر نتایج تحصیل و شغل بر جا گذارد (امینی، ۱۳۷۸).

در خانواده که کوچکترین واحد جامعه به حساب می‌آید، زن و شوهر به مثابه ستون‌های اصلی هستند. خانواده متعادل می‌تواند کارکردهای متعددی داشته باشد که از جنبه‌های مختلف قابل بررسی است. کارکرد درست نقش زن و مرد در تعامل با هم، می‌تواند در حفظ و رشد سلامت جسمی، روانی و اجتماعی افراد تاثیر فوق‌العاده‌ای داشته باشد. افزایش شیوع طلاق در خانواده‌ها بر اهمیت پرداختن به این موضوع و تاثیر آن بر همه اعضای خانواده افزوده است (فرامو^۱، ۱۹۶۵). معمولاً راجع به خانواده طوری صحبت می‌شود که انگار همه می‌دانند خانواده چیست؟ در حالی که هر چه بیشتر پویایی‌های خانواده را مطالعه می‌کنیم، بیشتر به عمق و اهمیت خانواده و لزوم "آموزش خانواده" واقف می‌شویم (لاین^۲، ۱۹۷۱). خانواده در تمام فرهنگ‌ها کانون شکل‌گیری "هویت" فرد است. خانواده کانونی است که باید

1. Framo

2. Lain

فشارهای روانی وارد شده بر اعضای خود را تخفیف دهد و راه رشد و شکوفایی آنها را هموار کند (آکرمن^۱، ۱۹۸۵).

قدمت ازدواج یا تشکیل خانواده، به قدمت تاریخ و حتی ما قبل تاریخ است. مشکلات زناشویی نیز از همان ابتدای تاریخ وجود داشته است، اما یکی از دلایل بغرنج باقی ماندن مشکلات زناشویی این است که هنوز بعد از گذشت قرن‌ها خانواده و اثر آن را بر فرزندان یا نسل‌های بعد به درستی نمی‌شناسیم و از عمق، شدت و گستره نفوذ خانواده بر خود و رابطه زناشویی خویش، هنوز بی‌خبریم (اسکولینگ^۲، ۱۹۷۳).

ازدواج به دلایل عدیده‌ای دچار مشکل و تعارض می‌شود. به نظر شهبابی (۱۳۶۹) آمار بالای طلاق در ایران و جهان، نشانه بارز مشکلات "زندگی مشترک" است. گرلر^۳ (۱۹۹۳) می‌نویسد در آمریکا از هر دو ازدواج یکی به طلاق منجر می‌شود. از جمله موضوع‌های شناخته شده که می‌تواند موجب اختلافات زناشویی باشد، عواملی چون، پول، روابط جنسی، روابط خویشاوندی، دوستان، فرزندان، مصرف مواد مخدر، صرف اوقات فراغت، اختلافات مذهبی، خیانت جنسی، به پایان رسیدن عشق متقابل، مشکلات عاطفی، مشکلات مادی، سوء استفاده بدنی، ارتباط، ازدواج در سنین پایین، درگیری‌های شغلی و امثال آنهاست.

اندرسون^۴ (۱۹۷۰) می‌گوید: "مرگ به زندگی خاتمه می‌دهد، اما به رابطه پایان نمی‌دهد، رابطه‌ای که ذهن فرد باقی‌مانده را برای تجزیه و تحلیل گره‌های رابطه که ممکن

1. Ackerman

2. Skolinick

3. Gerler

4. Anderson

است هرگز هم میسر نشود، همچنان به خود مشغول می‌کند. لیدز^۱ (به نقل از کاپلان^۲ و سادوک^۳؛ ترجمه پورافکاری، ۱۳۸۱) معتقد است موفقیت زناشویی ترکیبی است از ثبات (رضایت از ادراک و عملکرد) و انطباق هیجانی (خودشکوفایی). ازدواج سازماندهی دوباره هر دو طرف را ایجاد می‌کند.

به نظر انصاری (۱۳۷۲) بعضی اوقات زن و مردی که با یکدیگر ازدواج می‌کنند، در بدو امر به یکدیگر علاقه‌ای ندارند، ولی پس از مدت‌ها زندگی زناشویی، حالت عشق بین آنها به وجود می‌آید و جدایی برایشان مشکل می‌شود. بین این افراد نیز مانند اشخاصی که در ابتدای ملاقات به یکدیگر تمایل پیدا می‌کنند، عشق و علاقه به وجود می‌آید.

در زمینه ازدواج پژوهش‌هایی نیز انجام گرفته است. از جمله نتایج پژوهش مارلو^۴ (۱۹۷۶؛ به نقل از سلیمانیان، ۱۳۷۳) نشان داد که زن‌ها همیشه در سطح رضایت زناشویی پایین‌تر از مردان هستند. جکوبسون^۵ (۱۹۸۷) نیز دریافت که زنان تحصیل کرده ارتباط بهتری با شوهران برقرار می‌کنند. رضایت جنسی و اهمیت آن در پایداری ازدواج با تحقیقات دیکسون^۶ (۱۹۹۱) به تأیید رسیده است. در واقع رضایت از رابطه جنسی به حفظ رابطه زناشویی پایدار کمک می‌کند. سلیمانیان (۱۳۷۳) دریافت رضایت زناشویی زنان بیشتر از مردان است. حیدری نسب (۱۳۷۴) نشان داد بین رضایت‌مندی از ازدواج در

1 . Lids

2 . Kaplan

3 . Sadock

4 . Marlo

5 . Jacobson

6 . Dixon

دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌داری وجود دارد. موسوی (۱۳۸۲) نیز دریافت که رضایت زناشویی در زنان تحصیل کرده بیشتر از زنان دیپلمه است.

با عنایت به تبلیغات گسترده‌ای که در زمینه ازدواج دانشجویی انجام می‌گیرد، این پژوهش به دنبال آن بوده است که میزان رضایت زناشویی زوج‌های ازدواج دانشجویی دانشگاه پیام نور مرکز همدان را تعیین کند و مشخص نماید در این زمینه متغیرهای جنسیت، سن، وضعیت اشتغال و میزان درآمد چه نقشی ایفا می‌کنند؟

روش

طی یک مطالعه زمینه‌یابی^۱ از جامعه آماری زوج‌های ازدواج دانشجویی دانشگاه پیام نور مرکز همدان، تعداد ۸۶ زوج به روش نمونه‌گیری تصادفی منظم^۲ انتخاب شدند و پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ^۳ را تکمیل کردند. این پرسشنامه دارای ۴۷ سوال است که به صورت طیف پنج درجه‌ای از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف تنظیم شده است و نهایتاً رضایت زناشویی را در مقیاس فاصله‌ای مورد سنجش قرار می‌دهد. ضریب پایایی^۴ آن به روش آلفای کرانباخ^۵ ۰/۹۳ گزارش گردیده است. پرسشنامه مذکور از طریق پست به نشانی افراد گروه نمونه ارسال گردید و پس از عودت، با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی و آزمون آماری مربع کای^۶، آزمون t ^۷ برای گروه‌های مستقل و تحلیل واریانس

1 . survey

2 . systematic random

3 . Enrich

4 . reliability

5 . Cronbach's alpha

6 . chi-square test

7 . Student's t-test

یک طرفه^۱ و با بکارگیری نرم‌افزار آماری SPSS^۲ در راستای سؤال‌های پژوهش تجزیه و تحلیل گردید.

یافته‌ها

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی گروه نمونه بر حسب متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	F	P
جنسیت		
زن	۸۶	۵۰
مرد	۸۶	۵۰
سن		
۱۹-۲۳	۴۶	۲۶/۷
۲۴-۲۸	۱۰۹	۶۳/۴
۲۹-۳۳	۱۷	۹/۹
وضعیت اشتغال		
شاغل	۹۵	۵۵/۲
غیر شاغل	۷۷	۴۴/۸
وضعیت درآمد		
خیلی کم	۰	۰
کم	۱۰	۱۰/۵
متوسط	۷۴	۷۷/۹
زیاد	۷	۷/۴
خیلی زیاد	۴	۴/۲

n = ۱۷۲

۱. ANOVA

۲. Statistical Package for Social Science

نتایج نشان می‌دهد که ۵۰ درصد افراد گروه نمونه زن و ۵۰ درصد مرد هستند. ۲۶/۷ درصد بین سنین ۱۹ تا ۲۳، ۶۳/۴ درصد بین سنین ۲۴ تا ۲۸ و ۹/۹ درصد بین سنین ۲۹ تا ۳۳ سال می‌باشند. از نظر وضعیت اشتغال نیز ۵۵/۲ درصد از افراد گروه نمونه شاغل و ۴۴/۸ درصد غیر شاغل هستند. ۱۰/۵ درصد درآمد کم، ۷۷/۹ درصد درآمد متوسط، ۷/۴ درصد درآمد زیاد و ۴/۲٪ درصد درآمد خیلی زیاد دارند.

جدول شماره ۲: توصیف گروه نمونه بر حسب میزان رضایت زناشویی

رضایت زناشویی	F	P
خیلی کم	۰	۰
کم	۵	۲/۹
متوسط	۹۶	۵۵/۸
زیاد	۷۱	۴۱/۳
خیلی زیاد	۰	۰

n = ۱۷۲

نتایج نشان می‌دهد از نظر میزان رضایت زناشویی، ۵۵/۸ درصد در حد متوسط، ۴۱/۳ درصد در حد زیاد و ۲/۹ درصد در حد کم قرار می‌گیرند. رضایت زناشویی هیچ یک از افراد گروه نمونه در حد خیلی کم یا خیلی زیاد نیست.

جدول شماره ۳: مقایسه رضایت زناشویی گروه نمونه بر حسب میزان رضایت

میزان رضایت	Fo	Fe	df	χ^2	p
کم	۵	۵۷/۳	۲	۷۷/۱۰	۰/۰۰۰۰□□
متوسط	۹۶	۵۷/۳			
زیاد	۷۱	۵۷/۳			

$$\square\square P < ۰/۰۱, n = ۱۷۲$$

نتایج آزمون مربع کای نشان می‌دهد، بین میزان سطوح رضایت زناشویی افراد گروه نمونه تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P < ۰/۰۱$)، $\chi^2_{(2)} = ۷۷/۱۰$ ، به نحوی که میزان رضایت زناشویی افراد به ترتیب در حد متوسط، زیاد و کم است.

جدول شماره ۴: مقایسه رضایت زناشویی گروه نمونه بر حسب جنسیت

جنسیت	N	M	S	df	t	P
مرد	۸۶	۱۳۶/۳۵	۱۷/۸۹	۱۷۰	-۰/۳۵	۰/۷۲۱
زن	۸۶	۱۳۷/۲۶	۱۵/۳۱			

$$n = ۱۷۲$$

نتایج آزمون t نشان می‌دهد، بین میانگین رضایت زناشویی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (N.S)، $t_{(170)} = -۰/۳۵$ ، بنابراین می‌توان گفت که میزان رضایت زناشویی مردان و زنان تقریباً همسان است.

جدول شماره ۵: مقایسه رضایت زناشویی گروه نمونه بر حسب سن

P	F	MS	df	SS	جنسیت
۰/۲۹۵	۱/۲۲	۳۳۸/۰۳	۲	۶۷۶/۰۴	بین گروه‌ها
		۲۷۵/۲۵	۱۶۹	۴۶۵۱۷/۲۱	درون گروه‌ها
			۱۷۱	۴۷۱۹۳/۲۷	کل

n = ۱۷۲

نتایج آزمون تحلیل واریانس یک عاملی نشان می‌دهد، بین میانگین رضایت زناشویی دانشجویان با سطوح سنی مختلف، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (F_(۲/۱۶۹) = ۱/۲۲ , N.S). پس می‌توان گفت سن نقش اثرگذاری بر رضایت زناشویی در ازدواج دانشجویی نداشته است.

جدول شماره ۶: مقایسه رضایت زناشویی بر حسب وضعیت اشتغال

P	t	df	S	M	N	وضعیت اشتغال
۰/۰۵۴	۱/۹۴	۱۷۰	۱۵/۲۷	۱۳۹	۹۵	شاغل
			۱۷/۸۵	۱۳۴/۰۹	۷۷	غیر شاغل

n = ۱۷۲

نتایج آزمون t نشان می‌دهد، بین میانگین رضایت زناشویی دانشجویان شاغل و غیر شاغل تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (t_(۱۷۰) = ۱/۹۴ , N.S). پس می‌توان گفت وضعیت اشتغال عامل اثرگذاری بر رضایت زناشویی ازدواج دانشجویی به حساب نمی‌آید.

جدول شماره ۷: مقایسه رضایت زناشویی گروه نمونه بر حسب میزان درآمد

میزان درآمد	SS	df	MS	F	P
بین گروه‌ها	۴۵۹/۱۹	۳	۱۵۳/۰۶	۰/۶۴۸	۰/۵۸۶
درون گروه‌ها	۲۱۴۸۴/۸۱	۹۱	۲۳۶/۰۹		
کل	۲۱۹۴۴	۹۴			

n = ۱۷۲

نتایج آزمون تحلیل واریانس یک عاملی نشان می‌دهد بین میانگین رضایت زناشویی

دانشجویان با سطوح درآمد مختلف تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (N.S) , $F_{(۳/۹۱)} = ۰/۶۴$.

بنابراین می‌توان گفت که میزان درآمد نقش اثرگذاری بر رضایت زناشویی در ازدواج دانشجویی

ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج بیانگر آن است که بین میزان رضایت زناشویی از دواج دانشجویی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. به نحوی که میزان رضایت زناشویی اکثر دانشجویان در حد متوسط است. در توضیح این یافته باید گفت که در واقع وجود مشکلات بسیار زیادی که هنگام تحصیل رخ می‌نماید و دو چندان شدن همین مشکلات در زمانی که ازدواج و تحصیل با هم همزمان می‌شوند، مانع از آن است که زوجین دانشجویان از زندگی زناشویی خود به طور کامل رضایت داشته باشند. اما این نکته نیز حائز اهمیت است که دو طرف، انسان‌هایی تحصیل کرده و به همین سبب تا حدودی هم کفو هستند و هر دو به آن درجه از بلوغ فکری و عقلی رسیده‌اند که انتخابی شایسته داشته باشند، لذا رضایت آنها از زندگی زناشویی در حد بسیار پایین هم نیست.

یافته‌ها حاکی از آن است که رضایت زناشویی مردان و زنان تقریباً همسان است و این یافته با نتایج پژوهش‌های مارلو (۱۹۷۶؛ به نقل از سلیمانیان، ۱۳۷۳)، سلیمانیان (۱۳۷۳) و حیدری نسب (۱۳۷۴)، همخوانی ندارد. در واقع زنان و مردان از نظر رضایت زناشویی تفاوت چندانی با هم ندارند. دانشجویان صرف نظر از جنسیت خود می‌تواند رابطه خوب یا بدی را با همسر خود برقرار نماید و در صورت مهیا بودن شرایط دیگر که به نظر می‌آید نقش پر رنگ‌تری در بهبود یک زندگی زناشویی دارند، به یک زندگی مسرت بخش دست یابد و این مسأله چندان هم به مرد یا زن بودن او بستگی ندارد.

نتایج بیانگر آن است که سن افراد نقش اثرگذاری بر رضایت زناشویی در ازدواج دانشجویی ندارد. این یافته با نتایج پژوهش ارجمند (۱۳۷۰) و موسوی (۱۳۸۲) همخوانی ندارد. شاید به این دلیل که پراکندگی دامنه سن دانشجویان محدود است. در واقع یک زوج

دانشجو در هر سنی که باشند، می‌توانند از زندگی خود راضی یا ناراضی باشند. گرچه به نظر می‌آید پختگی و تجربه بیشتری که در سنین بالاتر به چشم می‌خورد، عامل مهمی در نحوه برخورد زوجین با مسائل مختلف است و دانشجویان با سنین بالاتر مشکلات کمتری در رابطه با همسر خود دارند و شاید خیلی کارآمدتر، تعارضات را از بین ببرند.

نتایج حاکی از آن است که وضعیت اشتغال عامل اثرگذاری در ارتباط با رضایت زناشویی ازدواج دانشجویی به شمار نمی‌رود و این یافته با نتایج پژوهش‌های جوهری و همکاران (۱۳۷۲) همخوان نیست. شاید با توجه به وضعیت کنونی جوانان و معضل بزرگ بیکاری در جامعه، دانشجویان به عنوان قشری فهیم و آشنا به مشکلات اجتماع سطح توقعات خود را اندکی پایین آورده‌اند و نیز دریافته‌اند که در حین تحصیل، شرایط برای به دست آوردن یک شغل مناسب بسی سخت‌تر است. لذا با این مسأله کنار آمده و آن را به عنوان مانعی بر سر راه خوشبختی خویش قلمداد نمی‌کنند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که میزان درآمد نیز نقش اثرگذاری بر رضایت زناشویی زوج‌های ازدواج دانشجویی ندارد. این یافته با یافته‌های جوهری و همکاران (۱۳۷۲) و حیدری نسب (۱۳۷۴) همخوانی ندارد. در توضیح این مطلب باید گفت، شاید علت این امر حمایت مالی خانواده‌های آنان باشد و یا اطلاع از وضعیت خانواده‌هایی که علی‌رغم رفاه مادی از زندگی زناشویی خود لذت نمی‌برند. این می‌تواند دلیلی باشد مبنی بر آن که مادیات و میزان درآمد خانواده از سوی دانشجویان عامل مهمی در رضایت زناشویی به حساب نیاید.

با توجه به یافته‌های این پژوهش، به پژوهشگران علاقه‌مند پیشنهاد می‌شود که رضایت زناشویی گروه‌های مختلف، از جمله کارمندان، کارگران و... را مورد مطالعه قرار دهند.

در ضمن به منظور کاربست یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌شود از آنجا که دانشجویان به عنوان قشر آینده‌ساز جامعه مطرح‌اند و موفقیت آنها در امر ازدواج نهایتاً به سلامت فکری و روانی آنها می‌انجامد، مسئولین امر با برگزاری کلاس‌های آموزش خانواده، قبل از ازدواج، دانشجویان را در ایجاد یک ارتباط صمیمانه و صحیح با همسر خود یاری کنند و نیز با توجه به آن که ازدواج در حین تحصیل با مشکلاتی اعم از اقتصادی و اجتماعی همراه است، بر مسئولین امر است که با قرار دادن تسهیلاتی جهت رفاه حال دانشجویان، آنها را به امر ازدواج ترغیب و تشویق نمایند. در عین حال با برگزاری دوره‌های آموزشی مهارت‌های کسب و کار، و کارآفرینی زمینه اشتغال آنان را مساعد نمایند. همچنین می‌توان گفت، با آن که داشتن مسکن و ارتباط آن با رضایت زناشویی در این پژوهش مطالعه نشده است، اما بدیهی است که دارا بودن آن، زندگی و رضایت از آن را تسهیل می‌کند. لذا به برنامه‌ریزان و مسئولان امر پیشنهاد می‌نماید با تهیه مسکن ارزان قیمت و مناسب زوج‌های جوان، ازدواج را برای قشر دانشجویان تسهیل نمایند.

منابع

ارجمند، اصغر (۱۳۷۰). بررسی وضع اجتماعی ازدواج در تهران. تهران: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

امینی، ابراهیم (۱۳۷۸). همسر داری. قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.

انصاری، مسعود (۱۳۷۲). مرزهای نو در روانشناسی. تهران: انتشارات رشد.

جوهری، زهرا؛ پیراسته، اشرف و فلاح، نادر (۱۳۷۲). بررسی مشکلات موجود در امر ازدواج از دیدگاه دانشجویان دانشگاه شاهد. نمایه پژوهش، سال ششم، شماره ۲.

حیدری نسب، لیلا (۱۳۷۴). بررسی عوامل مؤثر در رضامندی زناشویی دانشجویان دانشگاه شاهد. نمایه پژوهش، سال ششم، شماره ۸.

سلیمانیان، ع. ا. (۱۳۷۳). بزهکاری اطفال و نوجوانان. تهران: انتشارات تهران.

شهبابی، ر. (۱۳۶۹). سخنی درباره طلاق. تهران: نشر مرکز.

کاپلان، هارولد و سادوک، بنیامین (۱۳۸۱). خلاصه روانپزشکی (جلد اول). ترجمه نصرت‌الله پورافکاری. تبریز: انتشارات ذوقی.

موسوی، اشرف سادات (۱۳۸۲). خانواده درمانی کاربردی با رویکرد سیستمیک. تهران: انتشارات دانشگاه الزهرا.

Ackerman, R. D. (1985). *The psychodynamics of family life*. Basic Books.

Anderson, R. (1970). **Inversing for my father**. New York: Signet.

Dixon, D. (1991). Dysfunction cognition and marital satisfaction. In:

Annual convention of the American Psychological Association.

Framo, J. L. (1965). *Systematic research on family dynamics*. New York: Harper.

Gerler, E. R. (1993). Parents, families and the school. *Elementary School Guidance & Counseling*. 27(4), 243-252.

Jacobson, S. (1987). Emotionally focused material therapy. In: *Journal of Marital and Family Therapy*. 11, 313-17.

Lain, R. D. (1971). *The politic of the family*. New York: Random House.

Skolinick, A. (1973). *The intimate environment*. Boston: Brown company.